

Biblioteca Pere Vila: extracte del diari 1933-1942

SELECCIÓ: NÚRIA MULÉ CARDONA* I ANA ZOCO ABENDAÑO*

Resum: Extractes del diari de la Biblioteca Popular Pere Vila durant el període 1933-1942. S'hi reflecteixen les circumstàncies històriques, socials i polítiques d'aquella època.

Introducció

Mentre treballàvem a la Biblioteca Pere Vila un mes d'agost varen caure a les nostres mans per casualitat els antics diaris de la Biblioteca. En llegir la part corresponent als anys de la Guerra, vàrem pensar que una visió d'aquells fets des d'una biblioteca popular era un punt de vista nou potser desconegut i molt interessant per posar en coneixement del nostre col·lectiu.

Volem, doncs, donar-vos a conèixer, amb aquest extracte del diari de la Biblioteca Popular Pere Vila de Barcelona, el dia a dia d'una biblioteca durant la Guerra Civil espanyola.

Hem hagut de deixar de banda moltes anotacions de gran interès biblioteconòmic: organització, mètodes de treball, atenció als lectors, etc., que poden donar lloc a un altre estudi.

La Biblioteca Popular Pere Vila forma part de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona i està ubicada al Passeig de Lluís Companys, barri majoritàriament obrer, al districte de Ciutat Vella. Va ser inaugurada el 16 d'abril de 1934 després de tot un any de preparació i compta amb una superfície de 168 m² i 100 punts de lectura.

El tipus de públic que anava a la biblioteca en aquelles dates, era constituït bàsicament per nens que anaven a l'escola al matí i pels adults que assistien a les classes nocturnes a la tarda. No es parla quasi mai de dones

*Central Tècnica de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona.

que hi anessin, amb excepció d'algunes notes com : "Han vingut 27 dones. Ho anotem perquè és una xifra extraordinària".

El fet d'estar la biblioteca compartint el mateix edifici que una escola fa que això li comporti alguns problemes com l'horari d'obertura i tancament limitat a l'horari de la mateixa escola o les festes de l'escola que obliguen a tancar la biblioteca.

Els serveis que es donaven eren fonamentalment: el servei de consulta a sala; informació bibliogràfica i de referència i el servei de préstec. El servei de préstec s'establí quan feia quasi bé 2 anys que funcionava la biblioteca, i en un principi hi posaven molts entrebancs per poder gaudir-ne: el lliurament de deu pessetes com a dipòsit (elevada suma en aquells dies) o una persona que els avalés (la qual cosa no era gaire fàcil de trobar). A més l'edat mínima per endur-se llibres a domicili era de quinze anys.

També es feien algunes activitats, sobretot les dirigides als infants com la Festa del Llibre, en què es compraven llibres per a ells.

El primer diari de la biblioteca, del qual hem fet aquest resum, data del 27 d'abril de 1933 fins al 18 de desembre de 1942 i va ser anotat per la bibliotecària directora Rosa Sarrado i la bibliotecària auxiliar Concepció Múnera.

La selecció dels fragments ha estat basada en la seva relació amb els fets històrics. Es pot veure com el dia 18 de juliol de 1936 és un dia d'activitat normal: l'alçament militar se sap l'endemà, i la biblioteca ha de tancar durant un mes a causa del moviment popular que es desencadenà.

Durant tota la resta del 1936 el moviment de lectors que marxen al front és constant.

Els Fets de Maig de 1937 tornen a obligar a tancar portes durant una setmana. Els sobresalts són constants durant tot l'any a causa de les bombes que cauen sobre la ciutat. Tot i això, és sorprenent el ritme de treball, que pretén ser de normalitat. A les bibliotecàries els preocupa, com a professionals que són, que es perdin els llibres i que no puguin anar a la biblioteca més lectors per culpa de la Guerra.

La biblioteca s'adapta a la situació: se succeeixen els canvis d'horari (no tots surten en aquest resum), segons les restriccions d'energia elèctrica o la freqüència dels bombardeigs. Com més avança la Guerra, més difícil es fa de mantenir la normalitat: les vides particulars del personal de la biblioteca queden afectades com les de tothom. Un estudi grafològic dels diaris mostraria com augmenta el desànim: a finals del 1938 sembla que l'escriptura surti poc clara, desdibuixada.

Els onze mesos que resta tancada la biblioteca al final de la Guerra separen dos móns. Després de les notes del 24-XII-1938 hi ha un full en blanc. Passem aquest full i ens trobem un canvi de llengua i de societat. Els lectors saluden "brazo en alto", els mestres demanen llibres de "cantos

patrióticos”, les guies de lectura són sobre el Corpus Christi i el “Movimiento Nacional”. Tots els impresos i el catàleg alfabètic de matèries es tradueixen al castellà i comença el fosc període que tants anys hauria de durar.

Extracte del diari de la Biblioteca Popular Pere Vila (1933 - 1942)

6-IV-1934

La inauguració de la nostra biblioteca, que ha tingut lloc avui, ha estat ben solemne. L'ha presidit el Sr. Ventura i Gassol en nom del President de la Generalitat, el batlle de Barcelona, Sr. Carles Pi Sunyer, el Dr. de la Universitat, Sr. Bosch Gimpera i altres moltes personalitats.

Segurament que degut a la poca propaganda que s'ha fet no hem tingut poble, però potser ha valgut més pel bon ordre de la sala.

Per altra part, el públic era selecte i ha resultat un acte íntim i de bon gust.

Els parlaments dels Srs. Rubió, Pi Sunyer i Gassol han estat molt aplaudits.

S'ha inaugurat amb un fons de 4.080 volums.

Comuniquem a les nostres companyes de fora l'obertura de la biblioteca.

28-VI-1934

Hem enviat una gasetilla fent propanganda de la nostra biblioteca als diaris següents: *La Publicitat*, *La Veu de Catalunya*, *El Matí*, *La Humanitat*, *L'Opinió*, *Les Notícies*, *La Vanguardia*, *El Dia Gràfic*, *El Diluvi*, *El Noticiero*. També hem sol·licitat un permís al Conseller de Governació per a obtenir una nota de totes les societats i centres culturals i polítics del districte IV, a les qualsensem enviar uns cartells donant a conèixer la biblioteca.

24-II-1936

El conserge, a l'hora de més públic a la sala, reparteix els impresos de les condicions del préstec. D'aquest dia de propaganda en surten 3 llegidors. El primer, per no amoinar-se, prefereix dipositar les deu pessetes a buscar algú que el presenti. El segon creu de prou responsabilitat o millor solvència el president d'una societat i, al dir-li nosaltres que no l'acceptem, se'n emporta la tarja. El tercer diu que bé que busquem prou entrebancs, que ell ha estat a Nord-Amèrica i que allí solament omplint una tarja i deixant el número de telèfon de la casa on es viu o es treballa ja basta.

18-VII-1936

Em demana una llegidora si li vull ensenyar el maneig de l'enciclopèdia; no cal dir que ho faig molt de gust.¹

1. Sembla que encara no havien arribat a la biblioteca les notícies de la revolta militar.

1

14-V-1938
 Volem al nostre benvolgut beneficiari d'accompanyar amb la foto número 4 a aquesta biblioteca. Ens cal molt amablement al benvolgut de la biblioteca Sr. Mont. Otero.

15-V-1938
 El projecte de la sala, no ha resultat més simpatia dels que pensava, encara no s'ha decidit per una proposta de compra de material per a un edifici, no s'ha decidit per a l'edifici de la casa.

16-V-1938
 Tots dos hem rebut 50 paquets de llibres de l'ajuntament per nosaltres dividint-los en els respectius apartats de la biblioteca.

17-V-1938
 He de fer constar amb certesa completa per l'interès que els nostres llibres, oberts a l'obra nostra en la biblioteca, oberts a l'obra nostra en la biblioteca, oberts a l'obra nostra en la biblioteca.

18-V-1938
 L'ajuntament ha decidit rebre dels nostres llibres.

19-V-1938
 El treball amb nosaltres, ens fa veure al llibre que passen a la biblioteca en nombre de llibres dividits.

20-V-1938
 Festa Nacional del treball que s'organitza el mateix dia dels llibres, en les respectives estacions.

21-V-1938
 Tant com nota de tot lo anterior a la biblioteca, tant com nota de tot lo anterior a la biblioteca.

22-V-1938
 He sentit que ha decidit rebre per nosaltres llibres de l'ajuntament de la biblioteca.

23-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

24-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

25-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

26-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

27-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

28-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

29-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

30-V-1938
 El dia de la festa de l'ajuntament per nosaltres.

-Dia de la festa de la biblioteca

En el dia de la biblioteca després de estar tancada.

No heu que proposar de rebre més llibres dels nostres llibres, tant com nota de tot lo anterior a la biblioteca.

Pàgines del diari de la Biblioteca Popular Pere Vila

18-VIII-1936
Un mes que la biblioteca ha estat tancada al públic a causa del moviment revolucionari del dia 19 de juliol. Han vingut pocs llegidors, molts perquè no saben que tinguem ja obert.

27-VIII-1936
Un xicot retorna un llibre d'un germà seu que es troba al front aragonès, i li ha escrit pregant-li de retornar urgentment el llibre a la Biblioteca Pere Vila.

15-X-1936
Molts són els xicots que retornen els llibres perquè han de marxar als fronts de guerra.

14-XI-1936
En una geografia de la casa Gallach trobem esquinçat el retrat de Mussolini. No cal dir que ens agradaria trobar l'autor.

22-XII-1936
Cada dia vénen menys infants, degut als moments que vivim.

28-XII-1936
Es nota una calma en el préstec; l'atribuïm a que molts dels llegidors s'han d'incorporar a les files per anar a la guerra.

Biblioteca Pere Vila

26-II-1937

Sol·liciten diccionaris russos. No en tenim cap.

17-III-1937

Hem rebut de la Central llibres nous i una comunicació. A les cinc de la tarda hem hagut d'abandonar la sala per refugiar-nos. Als pocs moments, però, ha recuperat l'aspecte normal: havia estat una falsa alarma.

4-IV-1937

Diumenge. Ha vingut un bon llegidor d'aquesta biblioteca i m'ha explicat com el feriren prop d'Osca. Em deia que si hagués tingut allí la biblioteca hauria trobat més lleuger el mal.

22-IV-1937

Hem notat una baixa regular d'homes degut a les cues que fan per a proveïr-se de tabac.

26-IV-1937

Seguim fent repàs diari. D'un temps ençà que ens falten moltes obres referents a Rússia.

3-V-1937

A mitja tarda ens hem vist obligades a tancar la biblioteca a causa d'uns successos de caràcter social ocorreguts a la ciutat.²

2. Setmana dels Fets de Maig

10-V-1937

Fins avui no s'ha normalitzat la vida de Barcelona i, per aquest motiu, hem tingut tancada sis dies la biblioteca.

7-VI-1937

Quan més tranquils ens trobavem en l'agradable ambient de la nostra biblioteca, les sirenes d'alarma ens avisen d'un perill proper, i hem d'anar-nos-en als refugis. Quan perjudicials són per a nosaltres totes aquestes corregudes tan sovintejades! No tots els llegidors són igualment honrats, la pèrdua considerable de llibres ens ho diu.

Aquesta tarda la tenia destinada per a comprar els llibres de commemoració de la Festa del Llibre, i la mateixa causa abans esmentada me n'ha privat.

21-VI-1937

Molts dels nostres lectors marxen al front.

23-VII-1937

De resultes d'una bomba que explotà a la fàbrica veïna d'electricitat, tenim un vidre de la finestra romput.

19-VIII-1937

És un any sense vacances i, no obstant, la nostra biblioteca sembla dir-nos que en fa, perquè a penes tenim llegidors.

7-IX-1937

Molts dels llibres reclamats són de xicots que han marxat al front.

23-IX-1937

En Pujol ha demanat vuit dies de vacances perquè li convenien per a ordenar les feines agrícoles de casa seva, tota vegada que els seus dos fills es troben als fronts. D'acord amb la Central, se li han concedit.

29-IX-1937

Aquest matí hem tancat abans de la una per haver-hi hagut senyal d'alarma. A la tarda s'ha tornat a repetir l'alarma.

2-X-1937

Molta demanadissa de llibres d'avicultura, conserves, de llets i formatges, que responen a les necessitats del moment.

13-X-1937

Poc abans de les vuit s'han sentit les sirenes.

14-X-1937

Altra vegada les sirenes. No podem fer sortir el públic tan depressa com voldriem. Els llibres en reben les conseqüències.

16-X-1937

He visitat el Sr. Rubió per demanar-li de canviar l'horari de la biblioteca mentre sovintegin com ara els bombardeigs.

17-X-1937

Un llegidor m'ha fet una contada molt crua de les escenes viscudes a la Barceloneta en el bombardeig darrer.

8-XII-1937

Hem tingut alarma de bombardeig. La biblioteca ha estat poc concorreguda.

23-XII-1937

Han bombardejat els barris propers a la biblioteca, i els llegidors deuen tenir por, ja que no n'han vingut gaires.³

25-XII-1937

Serà la diada, la causa de la poca animació?

26-XII-1937

Una gran manifestació a la Plaça de Catalunya m'ha fet entrar en retard a la biblioteca.

31-XII-1937

Darrer dia del mes i de l'any 1937, un any ben accidentat. La normalitat de la biblioteca s'ha trobat alterada pels molts factors que esdevenen en un país que fa 18 mesos que està en guerra... bombardeigs, revolucions interiors, etc. Les estadístiques ens diran quin ha estat el moviment durant l'any. De moment ja assegurariem que hem tingut una forta baixa. En quant als llibres perduts, quants i quants en faltaran! A la memòria de l'any n'explicarem les causes, que en resum són solament una: la guerra. Que l'any vinent tinguem la fortuna de poder escriure unes pàgines més rialleres.

12-I-1938

Els xicots de 18 anys retornen els llibres per que s'han d'incorporar.

3. La biblioteca estava oberta el dia de Nadal

14-I-1938

Notem molta afluència de refugiats a Barcelona.

15-I-1938

Bombardeig, poca gent.

16-I-1938

És diumenge. Quan sortia del metro per venir a la biblioteca, han tocat les sirenes d'alarma. M'he estat uns deu minuts al metro, però m'hi trobava tan malament enmig d'aquell populatxo, que me n'he anat a casa tot i tenir molta por. A les 12 i minuts han aixecat l'alarma, però era ja molt tard per a tornar a obrir.

17-I-1938

Aquest matí he fet festa a la biblioteca per anar a un poble de fora en busca de menjar.

18-I-1938

Fa tristesa veure la biblioteca tan desolada...

19-I-1938

Bombardeig. Quin dia deixarem de posar aquesta paraula!

24-I-1938

A causa del bombardeig hem pogut tenir solament oberta la biblioteca trenta minuts.

26-I-1938

Els llegidors, a causa dels bombardeigs, tornen els llibres esverats i no en volem més.

28-I-1938

Més infants que de costum. Causa? Els rumors que circulen de que no bombardejaran més?

2-II-1938

Bombardeig. Poca animació.

4-II-1938

Els llegidors que més s'exposen als bombardeigs són uns quants vells que no han deixat mai de venir. Serà la molta afició als llibres o el poc amor a la vida?

9-II-1938

Són consultats amb molta més freqüència llibres sobre temes religiosos.

18-II-1938

Bibí. L'autor ignorava l'última aventura, potser la més gran de Bibí. En l'últim bombardeig, una casa de cinc pisos li ha caigut a sobre. Llibre i lectora s'han salvat de miracle.

20-II-1938

Han retornat un altre llibre salvat del bombardeig.

26-II-1938

Molts barcelonins, a causa dels bombardeigs, marxen de Barcelona, i no recorden retornar els llibres a la biblioteca.

3-III-1938

Hem registrat els llibres nous. No n'hi ha gaires i molts són donatius. Tan bon punt hagi acabat la guerra haurem d'assortir novament la biblioteca de moltes obres que ens han desaparegut i que hi fan molta falta.

5-III-1938

Torna a haver-hi bombardeigs. Menys gent a la biblioteca.

9-III-1938

Es despedeixen de nosaltres els reclutes de l'any 40; no cal dir la pena que en sentim.

21-III-1938

Fins avui la biblioteca ha romàs tancada pels bombardeigs dels dies 17 i 18.

24-III-1938

Una de les bombes dels últims dies ha caigut a casa de la meua companya. Gràcies a Déu no ha estat res pel que podia ésser. Ella i la seva família varen marxar tot seguit al poble.

He demanat dos dies de permís per anar a buscar el meu fill que el tenia fora; per aquest motiu la biblioteca s'ha tancat dos dies més.

29-III-1938

Trobat-se la meua companya malalta de resultats de l'últim bombardeig i el conserge també al poble per malalt, el Sr. Rubió em va dir si creia del cas tancar la biblioteca. Em sembla que m'ho podré anar fent sola i esperar que siguem tots tres de nou.

30-IV-1938

Al matí he tancat abans de l'hora per bombardeig.

7-V-1938

Ens han marxat per incorporar-se a files una nova remesa de lectors.

20-VIII-1938

Després de bastant temps, avui ha tornat a la biblioteca un lector. Quan va deixar de venir era un nen. Avui, si bé no és nen, tampoc és home: tot el seu cos fort i bonic encara va creixent. A l'entrar feia la cara de sempre i, mig rient, ha anat en busca dels seus llibres preferits, però jo he sentit un soroll estrany, com d'alguna cosa que s'arrossegues... portava una cama de fusta.

4-IX-1938

La biblioteca s'ha obert amb retard per causa del bombardeig.

16-IX-1938

Senyor, quan deixarem de ser tan dolents! Avui s'ha tornat a repetir un bombardeig d'aquells tan forts.

17-IX-1938

Ha vingut el Sr. Martí Alpera. Li he parlat de si fora possible que vingués més mainada a la biblioteca. Moltes criatures d'aquesta escola encara ignoren com funciona. Es veuen tantes criatures pel carrer vivint aquesta tragèdia tan terrible, i són tants els llibres que tenim que els durien a altres móns més seus i més feliços!

23-IX-1938

Avui hem començat el nou horari de la tarda, obligats per les deficiències de la llum. En lloc de 5 a 8, fem de 4 a 7.

10-X-1938

Avui ha vingut, enviada pel Sr. Rubió, la Srta. Martorell, bibliotecària. Així, entre totes dues, la feina serà de més bon fer i ens serà permès de disfrutar d'algún dia sencer de descans.

31-X-1938

He rebut lletra de la meva companya, la Sra. Sarrado. Es veu que segueix igual i aquesta guerra, com a tots, se li fa cada dia més feixuga.

23-XI-1938

Hí ha hagut un fort bombardeig.

24-XII-1938

Fins i tot el fred sembla venir contra nostra. Bé sap que no tenim foc per a treure'l, però ell sembla haver vingut més fort que mai. Les cares que veiem de fred i fam i aquesta expressió tan fonda de pena a quasi tots els rostres, faran de la gran diada de demà un dia encara més trist que els altres.

Año de la Victoria**1-XII-1939**

En el día de hoy se han abierto nuevamente las puertas de nuestra biblioteca después de 11 meses y 6 días de estar cerrada.

No hay que decir la alegría que nos proporciona el encontrarnos otra vez con nuestros lectores. La mayoría se nos habían despedido creyendo que no nos volveríamos a ver. Todos nos quieren hacer sabedores de las trágicas escenas vividas y lo que más lamentamos es la pérdida de muchos que han sido víctimas de la horrenda guerra que acabamos de pasar.

El estado de nuestra biblioteca es inmejorable, pues con tantos bombardeos sólo se nos rompieron dos cristales. En cambio la pérdida de libros durante estos años de guerra será algo considerable, más adelante podremos comentarla.

De momento queda suspendido el Servicio de Préstamo de libros, pues tenemos unos 400 prestados y nos quedarían los estantes vacíos; además, es preferible orientarnos bien, antes de la aplicación del nuevo reglamento.

Hemos visitado a los maestros directores de este Grupo Escolar poniéndoles de manifiesto que en el día de hoy queda abierta la biblioteca.

6-XII-1939

Hoy hemos tenido 38 lectores adultos. La mayoría de ellos se despiden saludando brazo en alto.

22-XII-1939

Pocos lectores. Último día de biblioteca del año 1939. Durante los 18 días que ha permanecido abierta al público hemos tenido un total de 919 lectores, no pocos, teniendo en cuenta las malas circunstancias que atravesamos que nos impiden abrir las horas reglamentarias. Comparando las estadísticas de los meses de diciembre de los años 1938 y 1939 resulta un mayor número de lectores en este último, pues aunque como digo, nos encontramos con dificultades, peores eran las del año 1938. Nos queda la esperanza de llegar lo más pronto posible a la normalización total de nuestro servicio para ver crecer las estadísticas como antes de la guerra, pues últimamente ya nos llenaban de satisfacción.

12-I-1940

Hemos recibido la fotografía del Generalísimo Franco, de la Central de Bibliotecas Populares.

25-I-1940

Muchachos de los Institutos que cursan el bachillerato esperan con impaciencia la devolución de libros que tenemos prestados desde hace más de 2 años.

29-I-1940

Durante los días 26 y 27, la biblioteca ha permanecido cerrada con motivo de las fiestas de la liberación de nuestra ciudad por las tropas nacionales.

10-II-1940

Ayer "Día del estudiante caído" el Grupo Escolar permaneció cerrado y la biblioteca a su vez.

12-II-1940

Han venido maestros a pedirnos cantos patrióticos para hacerlos cantar a la clase.

14-II-1940

Ha venido el capellán de la prisión del Pueblo Nuevo y nos ha pedido los *Autos Sacramentales* de Calderón para hacerlos representar en dicho establecimiento. A pesar de no tener establecido aún el préstamo, se lo hemos dejado.

12-III-1940

El catálogo de conceptos que antes teníamos en catalán, lo hemos trasladado al castellano.

25-IV-1940

Baldomero Martínez ha terminado hoy de recorrer las calles de Barcelona reclamando los libros prestados en período de guerra. Hemos recuperado más de los que me creía, claro que unos por estar ausentes de España, otros por haber sufrido registros, otros por bombardeos, etc. nos ha quedado una buena cantidad que tendremos que dar de baja.

14-V-1940

Una comunicación de la Central de Bibliotecas, no ruego hagamos conocer a los lectores la importancia e historia de la Festividad del Corpus Christi.

24-V-1940

Han mandado los últimos números de las revistas de la Central de Bibliotecas

y los lectores se los disputan. Hemos recibido por primera vez *Flechas y Pelayos* y los lectores infantiles están muy contentos.

15-VII-1940

Redactamos una guía de lectura de los libros que posee esta biblioteca sobre el Movimiento Nacional. Haremos una exposición de los mismos del 23 al 31.

1-X-1940

Fiesta del Caudillo. Cerrada.

18-XI-1940

Los maestros nos piden libros relativos a José Antonio.

20-XI-1940

Con motivo del aniversario de la muerte de José Antonio Primo de Rivera, la biblioteca ha permanecido cerrada todo el día.

8-II-1941

No han venido niños a leer por tener el día destinado a confesarse y comulgar.

19-II-1941

Devuelven las cuentas justificantes de la Central para copiarlas en impresos redactados en idioma oficial.

27-III-1941

Una nota de la Central de Bibliotecas nos anuncia que para el día 7 de abril próximo se celebrarán en aquella Biblioteca Central los siguientes actos: a las 9 de la mañana, misa, a las 10 plática y a las 11 una reunión técnica en la cual se tratará del Catálogo alfabético de materias.